

Complexnummer: 518594

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Dienstwoningen Staatsmijn Hendrik

Aantal complexonderdelen

4

Monumentnummers van complexonderdelen

518595, 518596, 518597, 518598

Woonplaats

Brunssum

Gemeente

Brunssum

Provincie

Limburg

Hoofdadres van hoofdobject

Akerstraat 2, 6445 CR Brunssum

Complexomschrijving

Het complex DIENSTWONINGEN STAATSMIJN HENDRIK bestaat uit een viertal dienstwoningen tegenover de ingang van de voormalige Staatsmijn Hendrik, die in lineair verband langs de Akerstraat liggen. Het betreft een hulppostkantoor met winkel en bovenwoning plus een dubbele opzichterswoning, ca. 1913; twee dubbele opzichterswoningen uit 1912; een vrijstaande ingenieurswoning uit 1912. Deze dienstwoningen werden gebouwd in opdracht van de Staatsmijnen in Limburg, naar een ontwerp van ir. J.H.W. Leliman van het Bouwbureau der Staatsmijnen in een door de 19de-eeuwse bouwtraditie beïnvloede stijl. Deze panden behoren tot de oudste dienstwoningen die in de directe nabijheid van de Staatsmijn Hendrik werden gebouwd, waarbij de functie van de bewoner bij de mijn bepalend was voor de architectuur van de woningen en de situering ten opzichte van de mijningang.

UITGESLOTEN van bescherming zijn alle sedert 1912-1913 gerealiseerde aan- en bijbouwen.

Waardering

De dienstwoningen van de Staatsmijn Hendrik aan de Akerstraat zijn van cultuurhistorische waarde en vertegenwoordigen een algemeen belang als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische, technische en typologische ontwikkeling. De panden beschikten ten tijde van de bouw over een innovatieve waarde, die in nationaal perspectief gezien evenredig groter was. De panden zijn van architectuurhistorische waarde vanwege de bouwstijl, als onderdelen van het oeuvre van ir. J.H.W. Leliman van het bouwbureau van de Staatsmijnen, vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en de ornamentiek. De dienstwoningen beschikken over grote

ensemblewaarden: zij zijn essentiële onderdelen van het weloverwogen ingerichte woongebied in de directe omgeving van de voormalige Staatsmijn Hendrik; ze zijn van betekenis voor het aanzien van Brunssum en beschikken over een historisch-ruimtelijke relatie met het voormalige mijnterrein cq. de regionale bodemgesteldheid. De panden beschikken over een redelijk tot hoge mate van architectonische gaafheid en zijn van groot belang voor de structurele en visuele gaafheid van de bebouwde omgeving. Bovendien zijn de dienstwoningen in typologisch-functioneel opzicht bovenregionaal zeldzaam te noemen.

Monumentnummer*: 518595

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 11 september 2000
Kadaster deel/nr: 82655/69

<i>Complexnummer</i>	<i>Complexnaam</i>
518594	Dienstwoningen Staatsmijn Hendrik

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Brunssum	Brunssum	Limburg

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Akerstraat	2		6445 CR	Brunssum		
Akerstraat	4		6445 CR	Brunssum		
Akerstraat	6		6445 CR	Brunssum		

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
Brunssum	B			6418
Brunssum	B			4731
Brunssum	B			4732

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

HULPPOSTKANTOOR met WINKEL en BOVENWONING, DUBBELE OPZICHTERSWONING, ca. 1913. Gebouwd in een traditionele stijl naar een ontwerp van ir. J.H.W. Leliman van het Bouwbureau van de Staatsmijnen in Limburg, in opdracht van dit staatsbedrijf. Het pand is gesitueerd onmiddellijk tegenover de ingang van de voormalige staatsmijn Hendrik, aan de zuidzijde naast het voormalige mijnspoortracee en is als zodanig onderdeel van een reeks opzichters- en ingenieurswoningen tegenover de ingang van de staatsmijn Hendrik.

De gevelreclames en de brandtrappen van het voormalige hulppostkantoor Akerstraat 2; de uitbreiding van de verbindingsgang tussen achtergevel en oorspronkelijke berging van zowel Akerstraat 4 als Akerstraat 6; de bijgebouwde houten garage, de aangebouwde berging van één laag onder plat en de vensterrolluiken van Akerstraat 4 zijn UITGESLOTEN van bescherming.

Omschrijving

Het hulppostkantoor met winkel en bovenwoning heeft een rechthoekige PLATTEGROND, beide opzichterswoningen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

hebben vanwege de bijgebouwde bergingen met verbindingsgang elk een L-vormige plattegrond. De panden hebben een gedeeltelijke souterrainverdieping, twee BOUWLAGEN en een zolderverdieping met gedeeltelijke vliering.

Het hulppostkantoor wordt gedekt door een samengesteld wolf-, zadel- en schildDAK met rode muldenPANNEN. De noklijn van het geheel heeft een L-vorm en bevindt zich hoofdzakelijk in dwarsrichting ten opzichte van de Akerstraat. Het wolfdak, met enigszins verlaagde nok, loopt aan de noordzijde door tot boven de eerste bouwlaag en heeft een dakkapel met beverstaarten op de wangen. Baggoten annex overstekken op houten consoles. Decoratieve boeiboorden. Schilddak met zoldervenster en nokschoorsteen. Het entreerisaliel in de voorgevel wordt gedekt door een ingestoken zadeldak. Beide opzichterswoningen hebben gezamenlijk een schilddak, waarvan de noklijn parallel aan de Akerstraat loopt. Akerstraat 4 heeft Hollandse betonpannen, Akerstraat 6 de oorspronkelijke rode muldenpannen en rode nokpijpen. Ingestoken dakkapellen met lessenaarsdaken. Topgevels aan de voor- en zijgevelzijde van Akerstraat 6 worden gedekt door ingestoken wolfdaken. Decoratief vormgegeven boeiboorden. Hoge schoorsteen op het ingestoken wolfdak van de zijtopgevel, een waarschijnlijk in 1995 aangebracht tuimelraam op het ingestoken wolfdak van de topgevel aan de voorgevelzijde van Akerstraat 6. Schoorstenen op de voor- en achterdakvlakken.

De bergingen van Akerstraat 4 en 6, oorspronkelijk met het hoofdvolume verbonden via een smalle verbindingsgang onder plat, hebben zadeldaken met rode muldenpannen.

De panden zijn opgetrokken in handvormsteen, gemetseld in kruisverband en voorzien van gesneden voegen. Drievoudige speklagen van rode strengperssteen. Bakstenen dorpels en traptreden, hardstenen brievenbussen. Trasraam met rollaag en spouwventilatie-roosters. De venster- en deurkozijnen zijn geplaatst in segmentboogvormige lijsten met strekbogen in rode baksteen en gepleisterde venstervulstukken.

De VOORGEVEL van de drie panden is onregelmatig ingedeeld, elk pand heeft twee vensterassen. Akerstraat 2 heeft een risalerende as met entreepartij onder ingestoken zadeldak. Hierin een vernieuwde rechthoekige houten deur en een rechthoekig houten venster. In de tweede as twee rechthoekige houten vensters met bovenlicht. Uit alle voorgevelvensters is de oorspronkelijke roede-verdeling verwijderd.

De voorgevel van Akerstraat 4 heeft in de eerste laag een rechthoekige houten deur, alsmede twee gekoppelde smalle rechthoekige houten vensters. In de tweede laag, boven de voordeur, een hoog onder het dakoverstek geplaatst rechthoekig houten venster. Boven de gekoppelde vensters van de eerste laag een in de dakconstructie doorlopende dakkapel, waarvan de drie vensters zijn voorzien van rolluiken.

De voorgevel van Akerstraat 6 heeft in de eerste as een rechthoekige vernieuwde voordeur, waarboven een rechthoekig houten venster met achtruits roede-verdeling. In de tweede as een rechthoekig, ongeleed houten woonkamervenster, waarboven een rechthoekig verticaal ingedeeld houten vensterkozijn met zesruits roede-verdeling per glaspaneel.

De ZIJGEVEL van Akerstraat 2 is onregelmatig ingedeeld. Boven de eerste vensteras aan de straatzijde loopt het wolfdak door tot boven de eerste bouwlaag. In deze vensteras een rechthoekig houten vensterkozijn met bovenlicht. In de tweede en derde as, zowel in de eerste als in de tweede bouwlaag, tweegewijs gekoppelde rechthoekige houten T-vensters met achtruits bovenlichten. De vierde as heeft in de eerste laag een rondboogvormige portiekopening met drievoudige rollaag, waarboven in de tweede laag wederom twee gekoppelde rechthoekige

houten T-vensters met achtruits bovenlichten. Voornoemd portiek, ook in de ACHTERGEVEL voorzien van een rondboogopening met drievoudige rollaag, heeft gepleisterde troggewelfjes op ijzeren I-profielen. In het portiek een rechthoekige houten deur met glaspaneel en zesruits zijlicht onder een rechte strek, alsmede een rechthoekig houten achtruits venster onder een strekboog met gepleisterd vulstuk. De scharnieren van de in deze portiekopeningen oorspronkelijk aanwezige hekwerken zijn nog ten dele aanwezig.

Verder is de achtergevel van Akerstraat 2 in de tweede as voorzien van een rechthoekige houten deur met achtruits bovenlicht, waarboven een rechthoekig houten kruiskozijn met vierruits glaspanelen in de bovenlichten. Daarnaast, zowel in de eerste als de tweede laag, een klein rechthoekig houten venster waarin in de tweede laag de horizontale indeling nog resteert.

De ZIJGEVEL van het pand Akerstraat 6 heeft in de vensteras aan de straatzijde een rechthoekig houten venster met achtruits bovenlicht; in de tweede vensteras eenzelfde venster, waarboven in de tweede laag een reeks van vier gekoppelde smalle rechthoekige houten vensters met vierruits bovenlicht. Elk venstertje heeft een getoogde strek met gepleisterd vulstuk. Boven het geheel nogmaals een segmentboogvormige drukboog.

De ACHTERGEVELS van de panden Akerstraat 4 en Akerstraat 6 tellen twee vensterassen en zijn wat betreft de indeling vrijwel gespiegeld. In de eerste laag twee rechthoekige houten vensters met bovenlicht, waaruit de oorspronkelijke indeling is verdwenen. Bij beide panden wordt één venster aan het oog onttrokken door de verbreding van de voormalige verbindingsgang naar de berging. Bij Akerstraat 6 is bovendien het tweede venster vervangen door een rechthoekige houten tuindeur met bovenlicht. In de tweede laag een gecombineerde dakkapel onder ingestoken lessenaarsdak met rechthoekige houten kruiskozijsen en twaalfruits bovenlichten; verder een soortgelijke enkelvoudige dakkapel (Akerstraat 4) en een rechthoekig houten T-venster met achtruits bovenlicht (Akerstraat 6).

De achtergevel en de berging van Akerstraat 4 alsmede de erfscheidende muren van de berging van Akerstraat 6 zijn geheel wit gesausd.

De drie panden hebben SPOUWMUREN, ventilatieroosters in de plinten.

De INTERIEURindeling van Akerstraat 2 is vrijwel ongewijzigd bewaard gebleven. Oorspronkelijke paneeldeuren in lijsten, de kamers-en-suite met schuifdeuren zijn nog aanwezig. Bij het pand Akerstraat 4 is de indeling van de begane grond ingrijpend gewijzigd, de tweede laag heeft de oorspronkelijke indeling behouden. De kruipruimte is volgespoten met beton. Akerstraat 6 heeft in 1995 een ingrijpende interne renovatie ondergaan, waarbij de indeling op diverse punten is gewijzigd.

Waardering

De panden Akerstraat 2, 4 en 6 zijn van cultuurhistorische waarde en vertegenwoordigen een groot algemeen belang als bijzondere uitdrukking van de sociaal-economische ontwikkeling van de mijnstreek in het tweede decennium van de twintigste eeuw, als bijzondere uitdrukking van een technische en typologische ontwikkeling in de woningbouw van de mijnkolonies en vanwege de op het moment van de bouw technisch en typologische hoge innovatieve waarde.

De architectuurhistorische waarden zijn redelijk tot hoog en worden bepaald door de bouwstijl, de betrokkenheid

van ir. J.H.W. Leliman van het Bouwbureau der Staatsmijnen, de esthetische kwaliteit van het ontwerp en de ornamentiek. De woningen vormen, in combinatie met nabij-geïsoleerde, overige mijnbouw-monumenten, een belangrijk onderdeel van het stedenbouwkundig weloverwogen ingerichte woongebied rond de voormalige staatsmijnen Hendrik en Emma, zijn vanwege deze situering ten zeerste verbonden met de ontwikkeling van Brunssum en de Limburgse mijnstreek in het algemeen, zijn van belang voor het aanzien van Brunssum en de mijnstreek en beschikken over een historisch-ruimtelijke relatie met de geologische bodemgesteldheid.

De panden beschikken wat betreft het exterieur over een redelijke mate van architectonische gaafheid en zijn van belang voor de structurele en visuele gaafheid van de woongebieden rondom de voormalige staatsmijn Hendrik.

Bovendien is er sprake van een in typologisch en functioneel opzicht bovenregionale zeldzaamheidswaarde.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Woningen en woningbouwcomplexen	Werk-woonhuis	Kantoorwoning
Woningen en woningbouwcomplexen	Woonhuis(K)	Woonhuis
Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen	Winkel (G)	Winkel (G2)
Woningen en woningbouwcomplexen	Dienstwoning(K)	Opzichterswoning

Monumentnummer*: 518596

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 11 september 2000
Kadaster deel/nr: 82654/173

<i>Complexnummer</i>	<i>Complexnaam</i>
518594	Dienstwoningen Staatsmijn Hendrik

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Brunssum	Brunssum	Limburg

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Akerstraat	8		6445 CR	Brunssum		
Akerstraat	10		6445 CR	Brunssum		

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
Brunssum	B			4733
Brunssum	B			4734

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

DUBBELE OPZICHTERSWONING in een door de 19de-eeuwse bouwtraditie beïnvloede stijl, 1912. Gebouwd in opdracht van de Staatsmijnen in Limburg, naar een ontwerp van ir. J.H.W. Leliman van het Bouwbureau der Staatsmijnen.

De opzichterswoningen maken deel uit van de lineaire bebouwingsstructuur tegenover de ingang van de voormalige Staatsmijn Hendrik, welke is opgebouwd uit dienstwoningen van uiteenlopende aard. De panden bevinden zich in lengterichting ten opzichte van de Akerstraat.

UITGESLOTEN van bescherming zijn de bijgebouwde schuur van één laag onder plat met betondak, alsmede de rolluiken en zonweringen van Akerstraat 8; de bijgebouwde bergingen en zonweringen van Akerstraat 10.

Omschrijving

Beide halfvrijstaande opzichterswoningen hebben een ten opzichte van elkaar gespiegelde, min of meer U-vormige PLATTEGROND. Een verhoogd gecombineerd hoofdvolume (woon- en slaapvertrekken) van twee BOUWLAGEN met zolderverdieping, aan weerszijden geflankeerd door een teruggerooid en ten dele onderkelderd volume (hal, gang, trappenhuis, keuken, bergplaats en slaapkamer) van één bouwlaag met zolderverdieping.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het hoofdvolume wordt gedekt door een gecombineerd wolf- en schildDAK, waarop de oorspronkelijke keramische pannen respectievelijk zijn vervangen door rode en zwarte betonpannen.

Centraal op het voor- en achterdakvlak een hoge gecombineerde schoorsteen. Bakgoten annex overstekken op consoles. Het voordakvlak loopt door boven de als erker uitgebouwde slaapkamervensters in de tweede bouwlaag. Het overstek wordt ter plaatse ondersteund door decoratieve houten consoles. Op het voordakvlak heeft elk pand een dakkapel onder lessenaarsdak, welke bij het pand Akerstraat 10 wordt voortgezet in het dakschild boven het teruggerooid zijvolume. Bij Akerstraat 8 heeft de dakkapel een rechthoekig, drievoudig verticaal ingedeeld houten vensterkozijn met vierruits roedeversdeling per glaspaneel. Bij Akerstraat 10 zijn de glaspanelen van de verticaal ingedeelde rechthoekige houten dakkapelvensters voorzien van glas-in-lood. Op het achterdakvlak resteert uitsluitend het dakvenster van Akerstraat 8.

De zijvolumes worden gedekt door asymmetrische, aan de achterzijde tot boven de eerste bouwlaag doorlopende wolfdaken.

Een dakkapel onder lessenaarsdak op de voor- en achterdakvlakken. De kapel aan de voorzijde loopt door in het muurwerk van de gevel. Bij Akerstraat 10 heeft deze kapel twee rechthoekige verticaal ingedeelde vensters met horizontale roedeversdeling. Bij Akerstraat 8 zijn de glaspanelen vervangen door glas-in-lood. De dakkapellen op de achterdakvlakken zijn beide ontdaan van de hoge schoorsteen, waarvan de aanzet de scheiding vormt tussen de twee dakkapelvensters. Deze vensters zijn verticaal ingedeeld, maar ontberen bij beide panden de oorspronkelijke roedeversdeling. De kapel van Akerstraat 10 is uitgebreid tot aan de zijgevel van het hoofdvolume.

De authentieke nokpionnen zijn verloren gegaan.

Beide opzichterswoningen hebben een trasraam met rollaag, waarin souterrainvensters en spouwventilatioeroosters met strek. Opstand van handvormsteen, gemetseld in kruisverband en voorzien van gesneden voegen. Drievoudige speklagen in rode strengperssteen. Segmentboogvormige venster- en deurlijsten met donkerrode bakstenen strekken en gepleisterde vulstukken. Enkele vensters hebben een rechte strek. Bakstenen dorpels. Hardstenen traptreden. De vensterkozijnen van Akerstraat 8 zijn grotendeels voorzien van voorzetramen en glas-in-lood, in de achtergevel van dubbel glas. Als gevolg daarvan is de oorspronkelijke vensterindeling grotendeels verloren gegaan.

Het hoofdvolume heeft een asymmetrisch ingedeelde VOORGEVEL. In de eerste laag twee rechthoekige houten T-vensters met zesruits bovenlichten (Akerstraat 10) en een rechthoekig houten venster met glas-in-lood, ter vervanging van het oorspronkelijke dubbele, rechthoekige houten kruiskozijn (Akerstraat 8). In de tweede laag een op de gevel liggend, rechthoekig dubbel houten kruiskozijn op houten consoles (Akerstraat 10). Akerstraat 8 heeft een rechthoekig houten venster met glas-in-lood, ter vervanging van het T-venster met roedeversdeling in het bovenlicht. Daarnaast een op de gevel liggend, door houten consoles ondersteund en in de zijgevel doorgevel doorlopend slaapkamervenster, bestaand uit twee rechthoekige houten kruiskozijnen met glas-in-lood.

De ACHTERGEVEL van het hoofdvolume is bij beide panden in de eerste laag wit gesausd. In deze laag hebben beide panden twee rechthoekige houten vensters, waarbij de oorspronkelijke T-kozijnen met ingedeelde bovenlichten bij Akerstraat 8 zijn vervangen door glas-in-lood. In de tweede laag een rechthoekig dubbel houten kruiskozijn met kleine roedeversdeling in de bovenlichten.

De uitgebouwde ZIJVOLUMES hebben in de VOORGEVEL een rechthoekige houten deur met bovenlicht. Bij Akerstraat 8 is de oorspronkelijke paneeldeur bewaard, het glaspaneel en het bovenlicht zijn voorzien van glas-in-lood. Bij Akerstraat 10 is de oorspronkelijke deur vervangen, het zesruits bovenlicht is in tact. De deuren zijn bereikbaar via hardstenen traptreden. Naast de deuren een rechthoekig houten achtruits venster met vierruits zijlicht. Bij Akerstraat 8 is de oorspronkelijke vensterindeling verloren gegaan. De kozijnen zijn thans voorzien van glas-in-lood.

De ZIJGEVELS van de zijvolumes zijn onregelmatig ingedeeld en tellen drie vensterassen. De derde vensteras is geplaatst in een terugspringend gevelvlak. In de eerste as bevinden zich bij beide panden de twee originele rechthoekige, verticaal ingedeelde houten vensters. De vierruits roedeverdeling in de glaspanelen is bij Akerstraat 8 vervangen door glas-in-lood, bij Akerstraat 10 is deze indeling nog in tact. In de tweede laag van de tweede vensteras bevinden zich bij beide panden soortgelijke vensters. Bij Akerstraat 8 is dit venster, vanwege de realisatie van een badkamer, geblindeerd. In de eerste laag een rechthoekig dubbel houten kruiskozijn met kleine roedeverdeling in de bovenlichten. Dit venster is bij Akerstraat 10 vervangen door een kunststof kozijn, zonder de roedeverdeling van de bovenlichten. In de derde vensteras een rechthoekig, verticaal ingedeelde houten venster met kleine roedeverdeling in de glaspanelen. Bij Akerstraat 10 is dit vensterkozijn vervangen door een vergroot rechthoekig kunststof vensterkozijn met bovenlicht.

De ACHTERGEVELS van de zijvolumes zijn, met uitzondering van een klein rechthoekig houten, hoog onder het dakoverstek ingezet venstertje, blind. Deze venstertjes waren oorspronkelijk voorzien van een vierruits roedeverdeling in de glaspanelen.

Tegen de achtergevel bevindt zich een bakstenen SCHEIDINGSMUUR met een afdekking van rode pannen.

Bij deze opzichterswoningen is een constructiewijze met SPOUWMUREN toegepast. In de kelders bakstenen troggewelfjes tussen ijzeren I-profielen.

De INTERIEURindeling van het pand Akerstraat 8 is gedeeltelijk gewijzigd. De schuifdeuren tussen de voormalige kamers-en-suite zijn weg, er is een badkamer in een voormalige slaapkamer gerealiseerd. Bij Akerstraat 10 is de indeling eveneens ten dele veranderd.

Waardering

De dubbele opzichterswoning is van cultuurhistorische waarde en van algemeen belang als vervaardigde manifestatie van de geschiedenis van de nationale mijnbouw alsook van de daaraan verbonden geschiedenis van het wonen, met name als voorbeeld van de maatschappelijke hiërarchie. Als zodanig is de dubbele opzichterswoning een bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische, technische en typologische ontwikkeling. Het pand beschikte ten tijde van de bouw over een redelijke innovatieve waarde, die in nationaal perspectief gezien evenredig groter was. Het pand is van architectuurhistorische waarde vanwege de bouwstijl, als specimen van het oeuvre van ir. J.H.W. Leliman van het bouw bureau van de Staatsmijnen, vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en de ornamentiek. Het pand beschikt over grote ensemblewaarden: de opzichterswoning, die in min of meer dezelfde tijd is ontstaan als de nabijgelegen mijnbouwobjecten, is een essentieel onderdeel van de omringende historische bebouwingsstructuur en het weloverwogen ingerichte woongebied in de directe omgeving van het terrein van de voormalige staatsmijn Hendrik in het bijzonder; het is van betekenis voor het aanzien van Brunssum en beschikt

over een historisch-ruimtelijke relatie met het voormalige mijnterrein cq. de bodemgesteldheid. De opzichterswoning beschikt over een redelijke mate van architectonische gaafheid en is van groot belang in relatie tot de structurele en visuele gaafheid van de bebouwde omgeving. Bovendien is het pand in typologisch-functioneel opzicht bovenregionaal zeldzaam te noemen.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Dienstwoning(K)

Functie

Opzichterswoning

Monumentnummer*: 518597

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 11 september 2000
Kadaster deel/nr: 82654/158

Complexnummer

518594

Complexnaam

Dienstwoningen Staatsmijn Hendrik

Woonplaats*

Brunssum

Gemeente*

Brunssum

Provincie*

Limburg

Straat*

Akerstraat

Nr*

12

Toev.*

Postcode*

6445 CR

Woonplaats*

Brunssum

Situering

Locatie

Kadastrale gemeente*

Brunssum

Sectie*

B

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

4895

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

Voormalige INGENIEURSWONING van de Staatsmijnen in Limburg, 1912. Gebouwd voor hoofdingenieur Op den Kamp van de Staatsmijn Hendrik, in opdracht en volgens een ontwerp van ir. J.H.W. Leliman van het Bouwbureau der Staatsmijnen. De in traditionele stijl gebouwde ingenieurswoning maakt deel uit van de lineaire bebouwingsstructuur tegenover de ingang van de voormalige Staatsmijn Hendrik, welke is opgebouwd uit dienstwoningen van uiteenlopende aard.

Er zijn in totaal twee exemplaren van dit type ingenieurswoning bewaard gebleven: een tweede, in spiegelbeeld uitgevoerde en uit 1909 daterende soortgelijke ingenieurswoning is gesitueerd aan de Heerlenersteenweg te Kerkrade, nabij het terrein van de voormalige Staatsmijn Wilhelmina. De op het voormalige achtergevelterras gebouwde veranda, de bijgebouwde garage met houten berging, de scheidingsmuur tussen bijgebouwde garage en noordelijke zijgevel alsmede de carports in de achtertuin zijn UITGESLOTEN van bescherming.

Omschrijving

De ingenieurswoning heeft een volledige souterrainverdieping, twee bouwlagen plus een zolderverdieping met vliering op een onregelmatige, doch in hoofdvorm kruisvormige PLATTEGROND. Het hoofdvolume, waarvan de nok parallel loopt aan de Akerstraat, heeft een gecombineerd en in nokhoogte onderscheiden SCHILD- EN WOLFDIAK. Zowel aan de oostelijke voorgevel- als de westelijke achtergevelzijde bevinden zich uitbouwen onder ingestoken daken, waarvan de noklijn lager ligt ten opzichte van de dakhoogten van het hoofdvolume. De uitbouw aan de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

voorgevelzijde heeft een wolfdak, het uitgebouwde trappenhuis aan de achtergevelzijde heeft een schilddak. Het geheel is gedekt met rode muldenpannen en voorzien van diverse nokpionnen en enkele hoge schoorstenen. Bakgoten annex overstekken op decoratieve houten consoles. Op het dakschild boven de zuidgevel bevinden zich, zowel ter hoogte van de vliering als de zolderverdieping, respectievelijk een geblindeerde dakkapel onder ingestoken schilddakje en een dakkapel onder lessenaarsdak met een aaneengesloten reeks van vier rechthoekige houten vensters. Op het oostelijke dakvlak van het hoofdvolume bevinden zich een dakkapel met verticaal ingedeeld houten venster onder lessenaarsdak en een zoldervenster.

Tegen de op het westen georiënteerde achtergevel bevinden zich een oorspronkelijke uitbouw van één laag onder PLAT DAK, met bakgoten annex overstek op consoles. In de noordelijke oksel van de voorgevel en het dwars daarop uitgebouwde volume bevindt zich de entreepartij met houten overkapping. Tegen de zuidelijke gevel bevindt zich een erker met balkon. De oorspronkelijke leien in schubdekking op deze erker én de overkapping van de entree zijn vervangen door bitumen. Leien in schubdekking op de luifel boven het erkerbalkon aan de voorgevel. De ingenieurswoning heeft een trasraam met rollaag en is opgetrokken in handgevormde baksteen, gemetseld in kruisverband. Gesneden voegen. Drievoudige speklagen in rode strengperssteen. Donkerrode bakstenen strekken. Hardstenen traptreden en lateien. De vensterdorpels zijn zowel in hardsteen als baksteen uitgevoerd. Smeedijzeren balkon- en balustradehekwerken. Houten hekwerk op balkon boven erker aan de zuidelijke zijgevel. Houten topgevelbeschotten. De gevels van het uitgebouwde trappenhuis aan de achtergevelzijde zijn gepleisterd. De VOORGEVEL aan de oostzijde wordt gedomineerd door het uitgebouwde volume onder ingestoken wolfdak. In de eerste laag heeft deze uitbouw een driezijdige, afgeschuinde erker met balkon. In deze erker een centraal geplaatst rechthoekig houten kruiskozijn, geflankeerd door twee rechthoekige houten T-vensters. De erkervensters hebben een onregelmatige bovenlichtindeling, bestaande uit een drie- cq. viervoudige verticale geleding en één asymmetrische horizontale geleding.

Het erkerbalkon heeft een smeedijzeren balkonbalustrade. De oorspronkelijke balkondeur is vernieuwd door een rechthoekige, dubbele kunststof balkondeur. Deze balkondeuren worden bovendien aan het oog onttrokken door een rolluik. Boven de balkondeuren een luifel op houten consoles.

In de topgevel een rechthoekig, dubbel houten kruiskozijn, waarbij het middelste glaspaneel een verticale indeling heeft. Vier- en achtruits roedeverdeling in de bovenlichten. Houten topgevelbeschot waarbij de rode bakstenen strek in het zicht is gehouden.

De in de noordelijke oksel van uitbouw en hoofdvolume geplaatste entreepartij bestaat uit een rechthoekige houten paneeldeur met verticaal ingedeeld bovenlicht. Deze deur is bereikbaar via een bordes met hardstenen traptreden en smeedijzeren balustrade. Boven het bordes een houten overkapping met eenvoudige houten zwikken. Deze overkapping is aan de noordzijde gedicht door een verticaal ingedeeld segmentboogvormig houten vensterkozijn met twaalfruits bovenlicht.

Het zuidelijke deel van de voorgevel heeft in de eerste bouwlaag een segmentboogvormig dubbel houten kruiskozijn met decoratief ingedeelde bovenlichten. In de tweede bouwlaag twee rechthoekige houten T-vensters met decoratief ingedeelde bovenlichten in een segmentboogvormige lijst met vulstuk. Beide vensters hebben rolluiken.

De ZIJGEVEL aan de zuidzijde heeft in de eerste laag van de eerste as een rechthoekige houten erker, voorzien van rechthoekige dubbele houten tuindeuren en T-vensters met kleine roedeverdeling in de bovenlichten. Op het

afgeplatte dakdeel van deze erker bevindt zich een balkon met houten balustrade. De oorspronkelijke dubbele houten balkondeur met verticaal ingedeeld bovenlicht is achter het rolluik nog aanwezig. Deze deur is geplaatst in een segmentboogvormige lijst met vulstuk. De erker heeft een klein bordes met trap treden. In de eerste laag van de tweede as een rechthoekig houten kruiskozijn met decoratieve bovenlichtindeling in een segmentbooglijst met vulstuk.

De ACHTERGEVEL aan de oostzijde telt drie vensterassen. In de middenas bevindt zich het uitgebouwde, naderhand gepleisterde trappenhuis. Vanwege de aangebouwde veranda is de oorspronkelijk in de eerste laag van de trappenhuisuitbouw aanwezige achterdeur niet meer zichtbaar. De oorspronkelijk in de tweede en derde laag van het trappenhuis aanwezige vensters zijn vervangen door rechthoekige houten vensters met bovenlichten. De achtergevel van het hoofdvolume heeft in de tweede laag, aan weerszijden van het uitgebouwde trappenhuis, rechthoekige houten kruiskozijnen met decoratieve indeling in de bovenlichten en traliewerken, geplaatst in een segmentboogvormige lijst met vulstuk. Het vensterkozijn aan de noordzijde heeft een verticale indeling in de glaspanelen. De uitbouw van één laag onder plat heeft in de achtergevel een rechthoekig houten kruiskozijn met traliewerken, waarnaast een klein rechthoekig houten venstertje. De noordelijke ZIJGEVEL is onregelmatig ingedeeld. In de eerste laag bevindt zich een segmentboogvormig houten kruiskozijn met roedeverdeling in de bovenlichten alsmede een segmentboogvormig, verticaal ingedeeld houten venster met roedeverdeling. Dit laatste venster is identiek aan het bovenlicht van voornoemd kruiskozijn. Eveneens in de eerste laag is de zij-uitgang van de achtergeveluitbouw van één laag onder plat geplaatst. Deze bestaat uit een rechthoekige houten paneeldeur met verticaal ingedeeld bovenlicht en traliewerk, bereikbaar via een viertal trap treden die aan weerszijden zijn voorzien van smeedijzeren leuningen. Een naderhand aangebrachte scheidingsmuur onttrekt deze zij-uitgang vanaf de oostelijke straatzijde grotendeels aan het zicht.

De noordelijke zijgevel van het hoofdvolume heeft in de tweede laag een rechthoekig houten kruiskozijn met traliewerk in een segmentbooglijst met vulstuk. In de topgevel een rechthoekig, dubbel houten kruiskozijn, waarbij het middelste glaspaneel een verticale indeling heeft. Vier- en achtruits roedeverdeling in de bovenlichten. Houten topgevelbeschot waarbij de rode bakstenen strek in het zicht is gehouden.

De oorspronkelijk aan de noordelijke zijgevel aangebrachte vensterluiken zijn verwijderd.

De ingenieurswoning is voorzien van SPOUWMUREN. De souterrainverdieping heeft bakstenen TROGGEWELVEN tussen ijzeren I-profielen en rode vloerplavuizen.

Het INTERIEUR van de woning is wat betreft de indeling op een aantal kleine onderdelen aangepast. Op de begane grond is de deur tussen voor- en achterkamer gedicht. In dit interieur zijn onder meer van belang het trappenhuis, de gestileerde paneeldeuren in lijsten en de verschillende marmeren haardlijsten.

Waardering

De ingenieurswoning is van cultuurhistorische waarde en van algemeen belang als vervaardigde manifestatie van de geschiedenis van de nationale mijnbouw alsook van de geschiedenis van het wonen, met name als voorbeeld van de maatschappelijke hiërarchie. De woning is als zodanig een bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische, technische en typologische ontwikkeling. Het pand beschikte ten tijde van de bouw over een in functioneel en constructief opzicht innovatieve waarde. Het pand is van architectuurhistorische waarde vanwege de bouwstijl, als specimen van het oeuvre van ir. J.H.W. Leliman van het bouw bureau van de Staatsmijnen, vanwege de esthetische

kwaliteiten van het ontwerp en de ornamentiek. Het pand beschikt over grote ensemblewaarden: de ingenieurswoning, die in meer of meer dezelfde tijd is ontstaan als de nabijgelegen mijnbouwobjecten, is een essentieel onderdeel van het weloverwogen ingerichte woongebied in de directe omgeving van het terrein van de voormalige staatsmijn Hendrik; het is van betekenis voor het aanzien van Brunssum en beschikt over een functionele en historisch-ruimtelijke relatie met het voormalige mijnterrein cq. de bodemgesteldheid. De ingenieurswoning beschikt over een redelijk tot hoge mate van architectonische gaafheid en is van groot belang in relatie tot de structurele en visuele gaafheid van de bebouwde omgeving. Bovendien is het pand in typologisch-functioneel opzicht zeer zeldzaam te noemen.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Dienstwoning(K)

Functie

Dienstwoning(K4)

Monumentnummer*: 518598

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 11 september 2000
Kadaster deel/nr: 82654/124

Complexnummer 518594 *Complexnaam* Dienstwoningen Staatsmijn Hendrik

*Woonplaats** Brunssum *Gemeente** Brunssum *Provincie** Limburg

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Akerstraat	5		6445 CL	Brunssum		
Akerstraat	7		6445 CL	Brunssum		

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
Brunssum	B			7114

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

Voormalige DUBBELE OPZICHTERSWONING in een door de 19de-eeuwse bouwtraditie beïnvloede stijl, 1912. Gebouwd in opdracht van de Staatsmijnen in Limburg, naar een ontwerp van ir. J.H.W. Leliman van het Bouwbureau der Staatsmijnen.

De opzichterswoningen maken deel uit van de lineaire bebouwingsstructuur bij de ingang van de voormalige Staatsmijn Hendrik, welke is opgebouwd uit dienstwoningen van uiteenlopende aard. De panden bevinden zich in lengterichting ten opzichte van de Akerstraat.

Het pand heeft na de sluiting van de staatsmijn Hendrik een militaire functie gekregen: wachtlokaal naast de ingang van het AFCENT-terrein. Diverse vensterkozijnen zijn vanwege deze functiewijziging voorzien van traliewerken.

Omstreeks 1985 werden de daken van beide panden vernieuwd, waarbij de hoekdakkapellen zijn verwijderd en blauwe muldenpannen werden gelegd.

UITGESLOTEN van bescherming zijn de bijgebouwde berging met zadeldak van Akerstraat 5, alsmede de aangebouwde berging van één laag onder plat van Akerstraat 7.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Beide halfvrijstaande voormalige opzichterswoningen hebben een ten opzichte van elkaar gespiegelde, min of meer U-vormige PLATTEGROND. Een verhoogd, gecombineerd hoofdvolume (woon- en slaapvertrekken) van twee BOUWLAGEN met zolderverdieping, aan weerszijden geflankeerd door een teruggerooid en ten dele onderkelderde volume (hal, gang, trappenhuis, keuken, bergplaats en slaapkamer) van één bouwlaag met zolderverdieping.

Het hoofdvolume wordt gedekt door een gecombineerd wolf- en schildDAK met een noklijn in lengterichting ten opzichte van de Akerstraat en is belegd met muldenpannen.

Centraal op het voor- en achterdakvlak een hoge gecombineerde schoorsteen. Bakgoten annex overstekken op consoles. Het voordakvlak loopt door boven de als erker uitgebouwde slaapkamervensters in de tweede bouwlaag. Het overstek wordt ter plaatse ondersteund door decoratieve houten consoles. De zijvolumes worden gedekt door asymmetrische, aan de achterzijde tot boven de eerste bouwlaag doorlopende wolfdaken.

Een dakkapel onder lessenaarsdak op de voor- en achterdakvlakken. De kapel aan de voorzijde loopt door in het muurwerk van de gevel. Beide kapellen hebben twee rechthoekige verticaal ingedeelde vensters met horizontale roedeverdeling. De dakkapellen op de achterdakvlakken hebben beiden een hoge schoorsteen, waarvan de aanzet de scheiding vormt tussen de twee dakkapelvevensters. Deze vensters zijn verticaal ingedeeld, maar ontberen bij beide panden de oorspronkelijke horizontale roedeverdeling. De authentieke nokpionnen zijn verloren gegaan.

Beide opzichterswoningen hebben een trasraam met rollaag, waarin souterrainvensters en spouwventilatie-roosters met strek. Opstand van handvormsteen, gemetseld in kruisverband en voorzien van gesneden voegen. Drievoudige speklagen in rode strengperssteen. Segmentboogvormige venster- en deurlijsten met donkerrode bakstenen strekken en gepleisterde vulstukken. Enkele vensters hebben een rechte strek. Bakstenen dorpels. Hardstenen traptreden.

Het hoofdvolume heeft een asymmetrisch ingedeelde VOORGEVEL. In de eerste laag twee rechthoekige houten T-vensters met zesruits bovenlichten (Akerstraat 5) en een dubbel rechthoekig houten kruiskozijn met drie vierruits bovenlichten (Akerstraat 7). In de tweede laag een op de gevel liggend, rechthoekig dubbel houten kruiskozijn op houten consoles en vierruits roedeverdeling in de bovenlichtpanelen (Akerstraat 5). Akerstraat 7 heeft een rechthoekig houten T-venster met achtruits bovenlicht. Daarnaast een op de gevel liggend, door houten consoles ondersteund en in de zijgevel doorlopend slaapkamervenster, bestaand uit twee rechthoekige houten kruiskozijnen met vierruits roedeverdeling in de glaspanelen.

De ACHTERGEVEL van het hoofdvolume is bij beide panden grotendeels bedekt met klimopbegroeiing. In de eerste laag hebben beide panden twee rechthoekige houten T-kozijnen met achtruits bovenlichten. In de tweede laag een rechthoekig dubbel houten kruiskozijn met kleine roedeverdeling in de bovenlichten.

De uitgebouwde ZIJVOLUMES hebben in de VOORGEVEL een vernieuwde rechthoekige houten voordeur met zesruits bovenlicht. De deuren zijn bereikbaar via hardstenen traptreden. Naast de deuren een rechthoekig houten achtruits venster met vierruits zijlicht. De ZIJGEVELS van de zijvolumes zijn onregelmatig ingedeeld en tellen drie vensterassen. De derde vensteras is geplaatst in een terugspringend gevelvlak. In de eerste as bevinden zich bij beide panden de twee originele rechthoekige, verticaal ingedeelde houten vensters met vierruits roedeverdeling in de glaspanelen. In de tweede laag van de tweede vensteras bevinden zich bij beide panden soortgelijke vensters. In de eerste laag een rechthoekig dubbel houten kruiskozijn met kleine roedeverdeling in de bovenlichten. Dit venster

is bij Akerstraat 7 vervangen door een dubbele tuindeur waarvoor bovendien een trapbordes en korte zijdelingse borstweringen zijn aangebracht.

De ACHTERGEVELS van de zijvolumes zijn, met uitzondering van twee klein rechthoekig houten, hoog onder het dakoverstek ingezette vierruits venstertjes, blind. De venstertjes van Akerstraat 7 worden aan het oog onttrokken door de aangebouwde berging.

De oorspronkelijk tegen de achtergevel gebouwde bakstenen SCHEIDINGSMUUR, met een afdekking van rode pannen, is gesloopt.

Bij deze opzichterswoningen is een constructiewijze met SPOUWMUREN toegepast. In de kelders bakstenen troggewelfjes tussen ijzeren I-profielen.

De INTERIEURindeling van Akerstraat 5,7 is wat betreft de indeling in tact gebleven, maar heeft enkele interne doorbraken tussen beide voormalige woonhuisdelen ondergaan als gevolg van de militaire bestemming.

Waardering

De dubbele opzichterswoning is van cultuurhistorische waarde en vertegenwoordigt een algemeen, nationaal belang als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische, technische en typologische ontwikkeling. Het pand beschikte ten tijde van de bouw over een redelijke innovatieve waarde, die in nationaal perspectief gezien evenredig groter was. Het pand is van architectuurhistorische waarde vanwege de bouwstijl, als specimen van het oeuvre van ir. J.H.W. Leliman van het bouw bureau van de Staatsmijnen, vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en de ornamentiek. Het pand beschikt over grote ensemblewaarden: de opzichterswoning is een essentieel onderdeel van het weloverwogen ingerichte woongebied in de directe omgeving van het terrein van de voormalige staatsmijn Hendrik; het is van betekenis voor het aanzien van Brunssum en beschikt over een historisch-ruimtelijke relatie met het voormalige mijnterrein cq. de bodemgesteldheid. De opzichterswoning beschikt over een redelijk tot hoge mate van architectonische gaafheid en is van groot belang in relatie tot de structurele en visuele gaafheid van de bebouwde omgeving. Bovendien is het pand in typologisch-functioneel opzicht bovenregionaal zeldzaam te noemen.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Dienstwoning(K)

Functie

Opzichterswoning